

# Evaluatie van DE BASIS: beleving, totstandkoming en mogelijke verbetering



Versie	1.1
Status	Afgerond
Datum	13-10-2011
Auteur	Robèrt Gillesse
Onderzoek	Robèrt Gillesse en Jeroen van der Vliet

## Inhoudsopgave

Leeswijzer .....	3
Inleiding .....	4
Bureauonderzoek .....	6
Verslaglegging interviews .....	10
Conclusies en aanbevelingen.....	16
Bijlage 1: lijst van personen, overleggen, instellingen en bedrijven waarmee is gesproken.....	21

## Leeswijzer

Het lezen van de verslaglegging van het bureauonderzoek en de interviews bieden een vrij uitgebreid beeld van hoe DE BASIS in erfgoedveld en daarbuiten wordt beleefd en wat er zo mogelijk aan DE BASIS kan worden verbeterd.

Wanneer het wenselijk is om op een bondige manier kennis te nemen van de knelpunten en mogelijke verbeterpunten betreft DE BASIS, kan worden volstaan met het lezen van de conclusies en de aanbevelingen.

# Inleiding

## Wat is DE BASIS?

DE BASIS staat voor Digitaal Erfgoed: Bouwen Aan Succesvolle ICT-Strategie. DE BASIS is een set van minimale eisen voor de digitalisering van erfgoed en maakt onderdeel uit van de kennisbank van DEN<sup>1</sup>.

In 2007 is DEN gestart met een project om de minimale eisen voor digitale dienstverlening door erfgoedinstellingen vast te stellen. Iedere erfgoedinstelling die wil participeren in de nationale infrastructuur voor digitaal erfgoed, de Digitale Collectie Nederland, wordt geacht zich aan DE BASIS te houden. Deze set van minimale eisen is gebaseerd op de kennis en ervaring van ICT-professionals uit de erfgoedsector zelf.

Allereerst zijn voor DE BASIS op het gebied van vindbaarheid zeven standaarden als minimale eis voor digitale erfgoed informatie vastgesteld. In 2008 werkte DEN verder aan de minimale eisen voor de vervaardiging van digitale data (tekst, beeld, geo-informatie en audiovisueel materiaal) en voor digitale duurzaamheid. In 2010 zijn de thema's beschrijving en presentatie vastgesteld.

DE BASIS standaarden zijn afkomstig uit het zogenaamde DEN ICT-register. In dit register is een veel bredere verzameling van erfgoed standaarden opgenomen. In tegenstelling tot DE BASIS is aan de standaarden in het ICT register geen waardeoordeel verbonden.

Alle standaarden die onderdeel zijn van DE BASIS zijn duidelijk gemarkeerd in de ICT-Register. Zij zijn te herkennen aan dit logo:



Erfgoedinstellingen die aan DE BASIS voldoen zijn ervan verzekerd dat de wijze waarop zij ICT inzetten effectief en toekomstgericht is. Verder bevorderen de minimale eisen van DE BASIS de kwaliteit van digitale erfgoed informatie en vergemakkelijken zij de uitwisseling van gegevens tussen erfgoedinstellingen onderling en met het publiek. DE BASIS kan worden gezien als de ondergrens waaraan erfgoedinstellingen zich moeten committeren bij alle aspecten van hun digitale dienstverlening.

## Werkwijze

De vaststelling van DE BASIS vindt gefaseerd en over meerdere jaren plaats. Voor ieder thema wordt een vaste procedure doorlopen. Na een inventarisatie onder experts uit het erfgoedveld en meerdere expertmeetings om tot een tekstvoorstel te komen, volgt een uitgebreide inspraakronde via de wiki. Alle erfgoedsectoren worden actief betrokken bij de inventarisatie en discussie. In een testprocedure bij diverse erfgoedinstellingen worden de eisen vervolgens in de praktijk getest. De adviesraad van de kennisbank bewaakt het hele proces en zorgt voor goede vertegenwoordiging uit de erfgoedsector<sup>2</sup>.

## Aanleiding en doel van deze evaluatie

Doel van deze evaluatie is gelegen in het feit dat de derde grote uitbreidingsronde van DE BASIS ten einde is. Sinds de start van het project in 2006 zijn 26 "eisen" en één "aanbeveling"

---

<sup>1</sup> DEN Kennisbank: <http://www.den.nl/pagina/289/>.

<sup>2</sup> Adviesraad kennisbank: <http://www.den.nl/index.php?go=home.showPages&pagenr=330>

op het gebied van vindbaarheid, vervaardiging, duurzaamheid, beschrijving en presentatie als basiseis vastgelegd. Dit aantal is met de jongste uitbreiding in 2010 uitgegroeid tot 29.

DE BASIS is op twee wijzen geëvalueerd:

- Fase 1: procesevaluatie: hoe is DE BASIS tot stand gekomen, hoe wordt DE BASIS beleefd in de erfgoedsector en sluit DE BASIS aan bij soortgelijke, niet-erfgoed specifieke digitale richtlijnen (bijv. Kwaliteitsmodel Webrichtlijnen, open standaarden overheid)? Wat kan er worden verbeterd aan DE BASIS?
- Fase 2: productevaluatie: een evaluatie van alle standaarden in DE BASIS. Welke standaarden voldoen, welke niet, en welke missen?

Dit document bevat de eerste fase van DE BASIS evaluatie. De tweede fase van de evaluatie zal in de loop van 2011 en 2012 worden uitgevoerd.

## Aanpak van de evaluatie

De evaluatie is twee stappen uitgevoerd:

1. Een bureauonderzoek dat bestond uit vijf onderdelen:
  - Een onderzoek naar de verslagen van gesprekken met individuele instellingen over DE BASIS;
  - een onderzoek naar de opname van de BASIS in de richtlijnen en toetsingscriteria van fondsen, subsidieregelingen en niet-erfgoed specifieke digitale richtlijnen;
  - een onderzoek naar de opname van DE BASIS in onderzoeken, richtlijnen, aanbevelingen en verwante publicaties;
  - een overzicht van bijdrages van DE BASIS aan cursussen en opleidingen;
  - een overzicht van presentaties over DE BASIS.
2. Een reeks van gesprekken met organisaties, die anders dan de individuele erfgoedinstellingen, een belang of interesse hebben bij of in DE BASIS. Er is in het najaar van 2010 gesproken met erfgoedkoepels, leveranciers, consultants, subsidiegevers en aan DEN verwante organisaties. Deze gesprekken geven de mening weer van de geïnterviewden en zijn niet perse de opinie van DEN. In bijlage 1 is een lijst van alle gesprekken opgenomen.

Op basis van het bureauonderzoek en de gesprekken zijn aanbevelingen geformuleerd voor een nieuw beleid betreffende DE BASIS. Deze aanbevelingen weerspiegelen de inzichten van DEN.

## Dank

Met dank aan alle geïnterviewden (zie bijlage 1) en voor de ruimhartige input van alle kritische meelezers. Met name dank aan oud-collega Jeroen van der Vliet. Jeroen heeft als vorige projectleider van DE BASIS de evaluatie voorbereid, het bureauonderzoek deels uitgevoerd en het grootste deel van de interviews samen met de auteur afgenomen. Tenslotte heeft Jeroen uitgebreid kritisch bijgedragen aan de laatste versie van deze evaluatie.

## Bureauonderzoek

Het bureauonderzoek voor deze evaluatie bestond uit vijf onderdelen:

- Een onderzoek naar de verslagen van gesprekken met individuele instellingen over DE BASIS;
- een onderzoek naar de opname van de BASIS in de richtlijnen en toetsingscriteria van fondsen, subsidieregelingen en niet-erfgoed specifieke digitale richtlijnen;
- een onderzoek naar de opname van DE BASIS in onderzoeken, richtlijnen, aanbevelingen en verwante publicaties;
- een overzicht van bijdrages van DE BASIS aan cursussen en opleidingen;
- een overzicht van presentaties over DE BASIS.

### Onderzoek naar de verslagen van gesprekken met individuele instellingen

Van 2007 tot 2010 is er met een brede groep van erfgoedinstellingen gepraat over de aard en inhoud van DE BASIS<sup>3</sup>. De gevoerde gesprekken gaan met name in op de standaarden uit DE BASIS en toepassingen daarvan. Veel minder aan bod komen het functioneren en de totstandkoming van DE BASIS. De gesprekken zijn daarom interessanter voor de tweede fase van DE BASIS evaluatie. Een drietal, meermaals gemaakte, observaties zijn hier wel relevant:

- De wens voor meer samenhang in de informatievoorziening van DEN. Het verschil en de verhouding tussen DE BASIS en de rest van de DEN kennisbank (voorheen het ICT-register) is niet altijd even duidelijk.
- Gemist wordt een samenhangende set van standaarden, naar analogie van bijvoorbeeld de richtlijnen voor Metamorfoze of Het Geheugen van Nederland.
- Het toenemende belang van leveranciers in het gebruik van standaarden – via software en diensten – en de sturende rol die DEN en DE BASIS zouden kunnen spelen in het samenspel tussen erfgoedinstellingen en de leveranciers.

### Onderzoek naar opname van DE BASIS in de richtlijnen en toetsingscriteria van fondsen en subsidieregelingen

Een tweede onderwerp voor het bureauonderzoek was de opname van DE BASIS in de richtlijnen en toetsingscriteria van fondsen en subsidieregelingen. Opname van DE BASIS in deze financiële regelingen als voorwaarde voor toekenning van financiële steun draagt bij aan de verankering van DE BASIS in de digitaliseringspraktijk van erfgoedinstellingen, vooral omdat veel van de projectmatige digitaliseringsactiviteiten bekostigd worden vanuit deze externe middelen. Gekeken is welke fondsen en subsidieregelingen in 2010 DE BASIS specifiek noemen als een eis voor toekenning.

DE BASIS blijkt in de volgende vier fondsen en subsidietrajecten te worden genoemd:

Organisatie	Naam regeling	Adres
Provincie Utrecht	De Utrechtse Schatkamer	<a href="http://utrecht.regelingenbank.eu/regeling/?id=658">http://utrecht.regelingenbank.eu/regeling/?id=658</a>
Prins Bernhard Cultuurfonds		<a href="http://www.cultuurfonds.nl/t1.asp?path=jzc8c257">http://www.cultuurfonds.nl/t1.asp?path=jzc8c257</a>

---

<sup>3</sup> De verslagen van de gesprekken zijn beschikbaar op de DEN BASIS wiki:  
<http://wiki.digitaal erfgoednederland.nl/Analyseperiode>

Provincie Noord-Brabant	Beleidsregel Cultureel Erfgoed	<a href="http://brabant.regelingenbank.eu/regeling/358-beleidsregel-cultureel-erfgoed/">http://brabant.regelingenbank.eu/regeling/358-beleidsregel-cultureel-erfgoed/</a> aldaar hoofdstuk 7, artikel 4, punt 4.
SenterNovem (nu: Agentschap NL)	Digitalisering met Beleid	<a href="http://www.agentschapnl.nl/programmas-regelingen/digitaliseren-met-beleid">http://www.agentschapnl.nl/programmas-regelingen/digitaliseren-met-beleid</a>  Deze regeling heeft na 2009 geen vervolg gekregen.

Gezien het afkalvend aantal subsidietrajecten voor digitalisering van erfgoed is de verwachting dat het aantal vermeldingen van DE BASIS in subsidieregelingen niet snel zal toenemen. Wel kan DEN een actievere rol innemen in het benaderen van niet-overheidsgebonden fondsen.

Met de Provincie Utrecht, het Prins Bernhard Cultuurfonds en het Mondriaanfonds zijn in het kader van het tweede deel van het onderzoek gesprekken gevoerd. In de onderstaande interviews zijn deze gesprekken verder uitgewerkt.

### Onderzoek naar opname van DE BASIS in onderzoeken, richtlijnen, aanbevelingen en verwante publicaties

Het derde deel van het bureauonderzoek bestond er uit te achterhalen in welke onderzoeken richtlijnen, aanbevelingen en aanverwante publicaties DE BASIS als belangrijke bron of onderbouwing is gebruikt. De volgende zaken zijn gevonden:

Naam onderzoek of programma	Organisatie	Omschrijving
Toekomst voor ons digitaal geheugen. Duurzame toegang tot informatie in Nederland. Rapportage van de Nationale Verkenning Digitale Duurzaamheid (Inge Angevaere, 2009) <sup>4</sup> .	Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD)	In dit rapportage omtrent de stand van zaken rondom de problematiek van digitale duurzaam in Nederland (waaronder in de erfgoedsector) is DE BASIS voor duurzaamheid opgenomen als een van de richtlijnen voor digitaal duurzame bewaring en toegang <sup>5</sup> . In de inputnotitie (Inputnotitie sector cultuur/erfgoed, Annelies van Nispen, 2009) voor dit rapport kwam DE BASIS ook uitgebreid aan bod.
Cultureel Erfgoed en Locatie. Een verkenning (Job Gerlings, Leila Liberge ea, 2009) <sup>6</sup>	Stichting STAP, project Erfgoed en Locatie	In deze verkenning naar locatie gebaseerd erfgoed collecties, marktmogelijkheden en webtoepassingen is DE BASIS (onderdeel Landelijke richtlijn voor de vervaardiging van geoinformatie) opgenomen als onderdeel van de nationale geostandaarden voor erfgoed <sup>7</sup> .
Digitale Collectie in Europeana <sup>8</sup>	Gezamenlijk project Erfgoed Nederland, KB, RCE, NIBG en DEN	Project met als doel inzichtelijk voor erfgoedinstellingen te maken wat nodig is om aan te sluiten sector en nationale "aggregatoren" en vervolgens bij Europeana. Er wordt in project documentatie uitgebreid naar DE BASIS verwezen,

<sup>4</sup> <http://www.ncdd.nl/documents/Toekomst2009DEFINITIEF.pdf>

<sup>5</sup> Zie paragraaf 3.3.4. pagina 28.

<sup>6</sup> [http://erfgoedlocatie.nl/wp-content/uploads/2010/12/20091215\\_verkenning\\_erfgoed\\_locatie.pdf](http://erfgoedlocatie.nl/wp-content/uploads/2010/12/20091215_verkenning_erfgoed_locatie.pdf)

<sup>7</sup> Zie pagina 42.

<sup>8</sup> <http://digitalecollectie.nl/>

		specifiek naar DE BASIS voor vindbaarheid en beschrijving <sup>9</sup> .
Handreiking Multimediaformaten, Naar optimale toegang van audio, video en afbeeldingen <sup>10</sup>	Nederland Open in Verbinding (NOIV)	In deze handreiking voor de overheid wordt naar DE BASIS als bron voor de geselecteerde standaarden <sup>11</sup> .
Handleiding informatiebeheer in musea <sup>12</sup>	Landelijk Contact van Museumconsulenten (LCM)	In deze publicatie over verantwoord informatiebeheer voor musea wordt meermaal verwezen DE BASIS.

## Overzicht van bijdrages van DE BASIS aan cursussen en opleidingen

In dit deel van het bureauonderzoek is gekeken in welke cursussen en opleidingen DE BASIS is opgenomen als onderdeel van het curriculum.

Naam opleiding of cursus	Organisatie	Toelichting
Gastcollege voor Minor Digitale Cultuur	Reinwardt Academie	
Digitaliseren van culturele collecties <sup>13</sup>	GO opleidingen	
LCM cursis basiskennis ICT	Landelijk Contact van Museumconsulenten (LCM)	
Voorlichtingsbijeenkomsten Digitalisering met Beleid	Agentschap NL en DEN	Voorafgaand aan een nieuwe ronde voor de subsidieregeling Digitaliseren met Beleid werd een voorlichtbijeenkomst georganiseerd waarin DE BASIS uitgebreid aan bod kwam.

## Presentaties over DE BASIS door DEN medewerkers

In de onderstaande lijst zijn alle door DEN medewerkers gegeven presentaties over DE BASIS op een rij gezet. Hierbij zijn alleen presentaties opgenomen die specifiek over DE BASIS gingen. Dat de presentaties juist tussen april 2009 en maart 2010 hebben plaatsgevonden heeft

<sup>9</sup> <http://digitalecollectie.nl/deelnemen/stappenplan/>

<sup>10</sup> [https://noiv.nl/files/2011/01/multimediauitgave\\_update.pdf](https://noiv.nl/files/2011/01/multimediauitgave_update.pdf)

<sup>11</sup> Zie pagina 29.

<sup>12</sup> <http://www.museumconsulenten.nl/index.php?136>

<sup>13</sup>

[http://goopleidingen.nl/scholingsactiviteiten/korte\\_cursussen\\_en\\_workshops/digitaliseren\\_van\\_culturele\\_collecties.html](http://goopleidingen.nl/scholingsactiviteiten/korte_cursussen_en_workshops/digitaliseren_van_culturele_collecties.html)

te maken met een in de periode gelanceerde promotieoffensief rondom DE BASIS. Na en tijdens deze periode is DE BASIS veelal in de context van andere presentaties aan bod gekomen. Omdat DE BASIS nauw verwezen is met de missie van DEN krijgt de DE BASIS relatief veel aandacht in DEN presentaties.

Uitgesloten van deze lijst zijn ook de door DEN georganiseerde expertmeetings die als doel hadden de verschillende DE BASIS deelgebieden standaarden te selecteren.

Naam bijeenkomst	Organisatie	Datum
Bijeenkomst geo-informatie en archieven	WatWasWaar.nl	9-4-2009
Voorlichtingsbijeenkomst Vereniging voor zeegeschiedenis	Vereniging voor zeegeschiedenis	16-5-2009
Expertmeeting Archive 2020	Virtueel Platform	16-5-2009
Expertmeeting BMICE infrastructuur	DEN-Virtueel Platform	29-5-2009
Open Street Map - Software Freedom Dag	Software Freedom Dag	19-9-2009
Open Standaarden en collecties delen	Erfgoedhuis Zuid-Holland	14-10-2009
Open Standaarden en collecties delen	Erfgoedhuis Zuid-Holland	14-10-2009
Erfgoed en geodata	FARO	4-12-2009
Nieuwjaarsreceptie Internet Society Nederland 2010	Internet Society Nederland	14-1-2010
Document Freedom Day 2010	Document Freedom Day	31-3-2010

# Verlaglegging interviews

In het onderstaande wordt op thematisch wijze verslag gedaan van de interviews die in het kader van deze evaluatie zijn gehouden. In bijlage 1 is een lijst te vinden van alle personen, commissies, instellingen en bedrijven waarmee is gesproken. Waar relevant wordt verwezen naar individuele uitspraken.

Belangrijk is om bij het lezen van het onderstaande in ogenschouw te nemen dat de gemaakte observaties de inzichten van de geïnterviewden weergeven - inzichten die niet altijd hoeven samen te vallen met die van DEN.

## In welke mate is DE BASIS geland in de erfgoedsector en daarbuiten?

Doel van de evaluatie is na te gaan of DE BASIS als begrip is geland in de erfgoedsector. Dit kan echter niet worden onderbouwd met 'harde' onderzoekscijfers. In het kader van Digitaliseren met Beleid kan in ieder geval worden vastgesteld dat DE BASIS-normen in die projecten (57 in totaal)<sup>14</sup> zijn toegepast. Ook van de instellingen waarvan DEN weet dat zij een informatieplan hebben opgesteld (stand 172, februari 2011)<sup>15</sup>, mag worden uitgegaan dat er in ieder geval de intentie bestaat DE BASIS-normen te gebruiken.

Toch mag er zeker niet van worden uitgegaan dat het belang en doel van DE BASIS daadwerkelijk wordt gevoeld en begrepen. Uit de gesprekken, die in het kader van dit onderzoek zijn gevoerd, blijkt meermaals dat DE BASIS als begrip wel bekend is, maar dat de werkelijke inhoud nauwelijks is gekend. Vaak blijkt DE BASIS niet meer dan een "stoplap" voor offertes of projectvoorstellen.

Kijkende naar sectoren:

Archieven lijken, vanuit een groter standaardenbewustzijn, DE BASIS het meest toe te passen. Het gaat dan met name om DE BASIS voor vervaardiging. DE BASIS voor vindbaarheid en presentatie spelen nauwelijks een rol.

Musea lijken daarentegen weinig actief in kennis omtrent, en gebruik van DE BASIS. Uitzondering daarop zijn de Digitaliseren Met Beleid (DMB) projecten en de instellingen die, al dan niet in het kader van DMB, een informatieplan hebben opgesteld. In mindere mate geldt dit ook voor musea die gebruik hebben gemaakt van het subsidietraject van Utrechtse provincie, de Utrechtse Schatkamer.

Archeologie en monumentenzorg geven aan een geheel eigen richtlijnenkader te hebben, de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. In de huidige versie van deze norm spelen eisen aan digitalisering geen grote rol, met uitzondering waar het gaat om het aanleveren van digitale onderzoeksgegevens (het zogenaamde bouwstenenmodel) of de deponering van digitale onderzoeksgegevens in het e-depot van DANS na afronding van een archeologisch onderzoek.

## DE BASIS in offerteaanvragen of controletrajecten

Bedrijven geven aan dat erfgoedinstellingen wisselend omgaan met het opnemen van DE BASIS in offerte-aanvragen en specificaties voor digitaliseringsprojecten. Pictura geeft aan dat DE BASIS regelmatig wordt genoemd in offerteaanvragen voor het digitaliseren van erfgoedbronnen. Ook webbouwer ab-c media komt regelmatig tegen dat er wordt verwezen naar "de standaarden van DEN". Soms wordt daarbinnen specifiek naar DE BASIS verwezen. Adlib komt verwijzingen naar DE BASIS in offertetrajecten voor collectieregistratiesoftware zeer zelden tegen.

---

<sup>14</sup> <http://www.senternovem.nl/Digitaliserenmetbeleid/projecten/index.asp>

<sup>15</sup> Zie DEN Digitaal Erfgoed Meter: <http://www.den.nl/docs/20080715171731>

## DE BASIS bij subsidiegevers en fondsen

In het kader van het bureauonderzoek – zie bovenstaande - is reeds aangetoond dat DE BASIS wordt genoemd in de regelingen van de Provincie Utrecht, het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Provincie Noord-Brabant en Senter Novem (tegenwoordig Agentschap NL). Met de twee eerst genoemden is gesproken als mede met de Mondriaan Stichting.

De Provincie Utrecht past DE BASIS toe in het kader van de subsidieregeling De Utrechtse Schatkamer. De regeling bestaat nu twee jaar en is deels bedoeld voor basisdigitalisering. Een van de lastige punten is dat het kwaliteitsniveau van veel aanvragen erg laag was. De Provincie wil nu instellingen meer direct gaan ondersteunen bij de aanvragen maar vraagt daarnaast om een meer professionele aanpak.

Het Prins Bernhard Cultuurfonds (PBC) is een breed georiënteerd fonds. ICT en andere digitaliseringsgerichte aanvragen vanuit de erfgoedsector zijn slechts marginaal in de aanvragen vertegenwoordigd. DE BASIS speelt daarom geen belangrijke rol in de honorering van plannen. Het PBC heeft dan ook geen weloverwogen mening over DE BASIS of het proces rondom de BASIS. Wel bestaan er plannen om steekproefsgewijs gehonoreerde plannen inhoudelijk te evalueren. Daarbij kan DE BASIS wellicht een grotere rol spelen, bijvoorbeeld is de collectie daadwerkelijk vindbaar?.

Ook de Mondriaan Stichting geeft aan dat digitalisering en beschikbaarstelling via internet een zeer marginale rol speelt in de subsidieverdeling. Specifieke gelden voor digitaliseren zijn in 2008 overgegaan naar de subsidieregeling Digitaliseren met beleid, die werd uitgevoerd door SenterNovem. Sindsdien ontvangt de Mondriaan Stichting nauwelijks verzoeken meer tot subsidiëring van digitaliseringsprojecten binnen.

Uitzondering zijn toegekende innovatieve projecten waarin digitalisering een zijdelingse rol speelt. Dit komt zelden voor. Voorbeeld daarvan is een project van het ANP en NHM:  
[http://www.mondriaanfoundation.nl/#/av/projecten/voorbeeldprojecten/anp\\_archief\\_3.0](http://www.mondriaanfoundation.nl/#/av/projecten/voorbeeldprojecten/anp_archief_3.0)

Ook speelt digitalisering een mogelijke rol bij de regeling rondom collectiemobiliteit. Wanneer collecties worden afgestoten of langdurig in bruikleen worden gegeven, is het mogelijk dat deze worden gedigitaliseerd. De Mondriaan Stichting geeft aan verder geen bemoeienis met het daadwerkelijke digitaliseringsproces te hebben.

De subsidieregeling Digitalisering met Beleid is voor de laatste keer in 2009 uitgevoerd. DmB heeft veel gedaan voor de bekendheid van DE BASIS en het ICT-register in het erfgoedveld. De verplichting om aan de standaarden uit het ICT-register te voldoen heeft daar zeker aan bijgedragen<sup>16</sup>.

## Proces vaststelling standaarden

### Rol wiki

De wiki wordt vrij unaniem ongeschikt bevonden als middel tot inspraak in de totstandkoming van DE BASIS. De functionaliteit van de wiki bleek zelf is een technische rem tot bijdrage. Daarnaast bleken de door experts opgestelde teksten niet uit te nodigen tot verdere discussie.

### Bereik juiste mensen

Het bereiken van de juiste mensen voor discussie is schijnbaar slecht gelukt. Dit gaat veelal om de mensen die het praktische werk doen: juist die kennen DEN niet en zijn voor DEN lastig te bereiken. De boodschap van DEN blijft teveel op het niveau van beleidsmedewerkers en projectmanagement steken.

---

<sup>16</sup> Sommige standaarden werden daarbij dwingend opgelegd, andere standaarden waren optioneel.

## Actief benaderen in plaats van passief afwachten

Minstens zo belangrijk is het actief benaderen van deskundigen met het verzoek te reageren op de voorgestelde standaarden. Verschillende geïnterviewden hebben aangegeven eerder te reageren wanneer zij daar persoonlijk om zouden worden gevraagd.

## Rol sociale media

In het aanzwengelen van een discussie rondom de standaarden in DE BASIS zou er (meer) gebruik kunnen worden gemaakt van sociale media. Bijvoorbeeld LinkedIn-groepen zijn op dit moment populair. Het starten van prikkelende discussies kan veel input opleveren.

## Rol experts

De experts zelf zijn meestal positief over hun rol en bijdrage. Wel is er kritiek op het natraject: na de inspraakronde via de wiki wordt een afsluitende bijeenkomst of anderszins afrondende actie gemist waarbij zij nog een reactie op de binnengekomen reacties of een eindoordeel kunnen geven. Deze rol is nu voorbehouden aan de kennisbank adviesraad die de uiteindelijke tekst van DE BASIS goedkeurt.

Een meermaal gehoorde suggestie is te werken met een multidisciplinaire denktank in plaats van experts die meestal behoren tot de usual suspects. Het kan zinvol juist eens buiten de erfgoedsector te zoeken naar deskundigen<sup>17</sup>.

## Vergelijking werkwijze en ervaringen Forum Standaardisatie

Het Forum Standaardisatie (FS) beoordeelt en selecteert open ICT-standaarden voor de Nederlandse (semi-)publieke sector. Het gebruik van open ICT-standaarden wordt als een essentieel onderdeel gezien van het goed functioneren van de e-overheid. Het FS functioneert als een adviesorgaan voor het College Standaardisatie (topambtenaren uit alle sectoren van de overheid) dat op zijn beurt aanbevelingen doet aan verschillende ministers. Het Bureau Forum Standaardisatie ondersteunt zowel het FS als het College. In het FS is ook het bedrijfsleven vertegenwoordigd. Dit vanuit de gedachte dat ook bedrijven belang hebben bij een soepele uitwisseling van informatie met de overheid.

Het FS beheert twee lijsten met standaarden<sup>18</sup>:

- Lijst 1: pas toe of leg uit standaarden: dit gaat om een lijst van "nieuwe" open standaarden die de interoperabiliteit binnen de overheid moet verbeteren. De standaarden op deze lijst vallen onder het pas toe of leg uit regime. Op deze lijst staan nu (juli 2011) 21 standaarden. Voorbeeld: ODF en PDF-A
- Lijst 2: gangbare standaarden: dit is een lijst van gangbare standaarden die breed worden toegepast en waarover consensus bestaat. Deze lijst bevat 41 standaarden. Voorbeeld: HTML en XML.

## Aanmelden nieuwe standaarden

Iedere organisatie mag in principe een nieuwe standaard aanmelden. De aangemelde standaarden worden getoetst aan vier criteria: openheid (volgens EU regels), bruikbaarheid (volwassenheid, functionaliteit, en concurrerende standaarden), potentieel (alleen standaarden waar qua interoperabiliteit en leveranciersafhankelijkheid iets al valt winnen – reeds breed geaccepteerde standaarden komen op de lijst voor gangbare standaarden) en impact (voor partijen die de standaard gaan gebruiken)<sup>19</sup>. Bij de selectie van standaarden speelt ook het milieu rondom een standaard belangrijke rol: de indruk van adoptie door overheid en private

---

<sup>17</sup> Hier is overigens gedurende het traject van vaststelling al wel mee geëxperimenteerd. Bij het opstellen van DE BASIS voor presentatie is nauw samengewerkt met webbouwers, browserontwikkelaars en ICTU in het kader van afstemming met het Kwaliteitsmodel Webrichtlijnen van de rijksoverheid.

<sup>18</sup> <http://www.open-standaarden.nl/open-standaarden/lijsten-met-open-standaarden/>

<sup>19</sup> <http://www.open-standaarden.nl/aanmelden/criteria-voor-de-aanmelding-van-open-standaarden/>

sector, de openheid van de ontwikkeling van de standaard en de levendigheid van de beheersorganisatie.

### **Rol experts**

Wanneer een aangemelde standaard voldoet aan de criteria wordt de standaard voorgelegd aan een groep van experts. Dit gaat om een diverse groep van 8 tot 15 personen, uit de private en de publieke sector, met liefst ook voorstanders van eventuele concurrerende standaarden. Van het expertoverleg wordt een verslag gemaakt.

Openbare consultatie nieuw voorgestelde standaarden en de vaststelling van de normen  
Dit expertadvies wordt vervolgens vier weken op de website van het FS geplaatst. Daarop mag iedereen reageren. Deze reacties worden gepubliceerd (tenzij deze vertrouwelijk zijn). Gemiddeld volgen er tien reacties. Het expertadvies en reactie daarop vormen de basis voor het forumadvies aan het College FS. Het College FS besluit uiteindelijk of de standaard op de pas toe of leg uit lijst komt.

### **Positie ten opzichte van de overheidsstandaarden van Forum Standaardisatie**

Webbureau ab-c media neemt soms verwarring waar tussen de standaarden die de overheid propageert en de standaarden die DEN aanbeveelt. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar in het geval van de webrichtlijnen. Sommige instellingen denken dat deze door DEN zijn opgesteld. De positie van DE BASIS en het ICT-register ten opzichte van de overheidsnormen zou duidelijker gemaakt moeten worden. Ook is voor veel gebruikers niet duidelijk dat in tegenstelling tot DE BASIS de opname van standaarden in het ICT-register geen waardeoordeel inhoudt maar slechts een signalerende functie heeft (dit zijn de standaarden die in de erfgoedsector worden gebruikt).

### **Vergelijking werkwijze en ervaringen CEST**

CEST (Cultureel ErfgoedStandaarden - Toolbox) is een Vlaamse projectorganisatie met als doelstelling de erfgoedinstellingen in Vlaanderen wegwijs te maken in het gebruik van standaarden bij het creëren, beheren en toegankelijk maken van digitale collecties. CEST werd in 2010 uitgevoerd door Packed in opdracht van het Agentschap Kunsten & Erfgoed<sup>20</sup>. Net als DEN hanteert CEST een register van alle relevante standaarden voor het erfgoedveld. Een deel daarvan worden gemerkt als 'aanbevolen standaarden'; en een twintigtal standaarden als minimale standaarden (CEST basic). De beschrijving van de CEST Basic hanteert een sterk op DE BASIS gelijkende thematische indeling<sup>21</sup> en een indeling naar soort collectie (bijvoorbeeld bibliotheken, archieven, museale etc) en specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld duurzaamheid, rechten)<sup>22</sup>. Naast de standaardenlijsten zijn er use cases gebruikt om de standaarden in een praktische context (bijvoorbeeld: "ik wil een archief inventariseren", "ik wil video digitaliseren") te plaatsen<sup>23</sup>.

CEST heeft dezelfde ervaring waar het gaat om het gebrek aan reacties op een wiki gepubliceerde standaarden. Er zijn hiervoor twee mogelijke verklaringen:

1. Sommige standaarden zijn te vanzelfsprekend (bijvoorbeeld XML of HTTP). Die behoeven simpelweg geen discussie.
2. Daarnaast is de vraag naar een mening over een concrete standaard een gesloten vraag. Beter lijkt het om een open vraag te stellen: welke standaard past bij welke toepassing? Bijvoorbeeld: wat is een juist formaat voor de archivering van tekstbestanden? In plaats van: wij denken dat PDF/A het beste formaat is voor tekst, u ook?

---

<sup>20</sup> <http://www.edavid.be/wiki/index.php?title=OverCEST> Het verdere beheer en de verdere ontwikkeling van CEST is neergelegd bij PACKED.

<sup>21</sup> [http://www.edavid.be/wiki/index.php?title=Thematisch\\_overzicht](http://www.edavid.be/wiki/index.php?title=Thematisch_overzicht)

<sup>22</sup> <http://www.edavid.be/wiki/index.php?title=Standaarden>

<sup>23</sup> [http://www.edavid.be/wiki/index.php?title=Use\\_cases](http://www.edavid.be/wiki/index.php?title=Use_cases)

De rol van experts binnen CEST is door de organisatie als heel positief ervaren. De gevoerde gesprekken hebben veel input geleverd voor het CESTRegister en de genoemde use cases.

## Zelfregulering versus de autoriteit DEN

In veel gesprekken komt naar voren dat DEN meer autoriteit zou moeten tonen in het voorstellen en vaststellen van standaarden voor DE BASIS. Sommigen geven aan dat het hele uitgangspunt van zelfregulering zelfs kan worden losgelaten. Sommige instellingen geven aan niet perse mee te willen discussiëren over standaarden. Wat ze willen is – enigszins gechargeerd – een kennisinstituut dat zegt hoe het moet gebeuren, die vragen kan beantwoorden en die in praktische zin (gedetailleerd en op maat gemaakt) advies kan geven over de digitale projecten.

## Betere aansluiting van DE BASIS bij de praktijk

Veel gehoorde kritiek is dat DE BASIS in de huidige vorm te weinig aansluit bij de dagelijkse praktijk van instellingen. De geboden informatie is vaak van een hoog abstractieniveau. Er wordt gevaagd om meer contextinformatie, meer specifieke informatie over de toepassing bij verschillende materiaalsoorten (hoe digitaliseer ik op een verantwoorde manier mijn fotocollectie?) of sectoren (meer toegespitst op bijvoorbeeld musea, archieven of bibliotheken). De aangekondigde plannen voor de use cases en het aanbrengen van meer samenhang tussen de verschillende onderdelen van DE BASIS worden enthousiast ontvangen.

Andere suggesties op dit vlak:

- Het kunnen vergelijken van concurrerende standaarden in een oogopslag
- Veelvuldig gebruik van visuele middelen – filmpjes, foto's, screendumps – bij uitleg van complexe materie
- Creëren van een besluitboom voor het onderdeel vervaardiging: van materiaalsoort, naar doel (substitutie, publicatie op internet) en vervolgens naar een specifiek advies
- Praktisch advies voor een verantwoorde offertetraject
- Praktisch advies voor bestandsnaamgeving

## Kennisniveau bij instellingen

Veelvuldig wordt geconstateerd dat bij erfgoedinstellingen een behoorlijke kennisachterstand blijkt te bestaan over digitalisering en digitale dienstverlening. Het niveau waarop DE BASIS nu is opgesteld en beschreven gaat echter uit van een redelijk hoog kennisniveau. Een deel van de doelgroep heeft daarom geen toegang tot DE BASIS. Dit geldt met name voor kleine en middelgrote organisaties die vaak voor de uitvoering in geheel of belangrijke mate zijn aangewezen op vrijwilligers. Sterker nog, de kennisachterstand maakt dat het nut van standaardisatie in het algemeen, en van DE BASIS in het bijzonder, voor een wezenlijk deel van het erfgoedveld nog geenszins een vanzelfsprekendheid is. Er is zeker bij deze groep van semi-professionele en vrijwilligersorganisaties nog een wereld te winnen door te wijzen op het grote belang en de meerwaarde van standaardisering (met name in vindbaarheid, interoperabiliteit en duurzaamheid).

In belangrijke mate speelt mee dat de digitale dienstverlening bij sommige erfgoedinstellingen een lage prioritering geniet. Zeker voor musea geldt dat digitale dienstverlening en kennis ondergeschikt zijn aan het fysieke bezoek aan de instelling. Fysieke bezoekers staan centraal, want zij leveren geld op in de vorm van entreegelden en aankopen in de museumwinkel en het museumcafé. Daarnaast ervaren musea dat zij door hun financiers – zowel overheden, donateurs en subsidieverstrekkers – nog altijd worden afgerekend op het aantal fysieke bezoekers per jaar en niet op het virtuele bezoek via de website. In het digitale tijdperk is deze pre-occupatie met het fysiek bezoek een anachronisme aan het worden waarover de Raad voor

Cultuur zich ook heeft uitgelaten<sup>24</sup>. Het zal echter nog jaren duren voor dat deze cultuuromslag een feit is.

Archieven zetten duidelijk wel in op standaardisering en kennisvermeerdering op digitaliseringsgebied. Wel lijkt het er op dat archieven standaardisering vooral belangrijk vinden in connectie met de werkzaamheden in de backoffice. Als het gaat om de voorkant (website) is er vaak weinig of geen aandacht voor standaarden.

Ook lijkt de kennisuitwisseling tussen erfgoedinstellingen nog niet erg ontwikkeld is. Actieve e-maildistributie lijsten, behalve NEDBIB, lijken niet te bestaan en op de 2.0 platforms zijn het vaak dezelfde klein groep actievelingen die berichten plaatsen of discussies entameren.

## Rol leveranciers

Uit de gesprekken met ontwikkelaars en leveranciers komt duidelijk naar voren dat zij behoefte hebben nauwer betrokken te willen worden bij DE BASIS. Zij zien het belang van standaardisatie als verkoopargument én als middel om hun producten kwalitatief te verbeteren. Via hun producten worden de standaarden uit DE BASIS vaak ongemerkt meegeleverd. Dit is het zogenaamde standards by stealth -effect. Het idee dat de leverancier slechts streeft naar afhankelijkheid en alleen black boxes levert is volgens eigen zeggen achterhaald. Ook leveranciers hebben baat en voordeel bij het gebruik van open standaarden en zelfs open source. Daarentegen hebben erfgoedinstellingen vaak zeer specifieke eisen die het gebruik van open standaarden en open source in de weg staan.

DEN en de leveranciers hebben een wederzijds belang DE BASIS toe te passen, aan te vullen en te verbeteren. Hoe dit concreet moet worden uitgewerkt staat open voor discussie.

Bedrijven die participeerden in het door DEN georganiseerde plugfest in november 2008 zijn hierover enthousiast, al hadden zij graag wat meer voorbereidingstijd gekregen<sup>25</sup>. De geïnterviewde leveranciers staan positief ten opzichte van een nieuw te organiseren plugfest.

## Rol consultants

Consultants worden ingehuurd voor het schrijven van informatie- en projectplannen tot aan de complete uitvoering van projecten. Soms is de rol van consultants omstreden omdat de verleende diensten erg kostbaar zijn en er ongewenste afhankelijkheidsrelaties ontstaan. Een ander nadeel is ook dat door het inhuren van externen weinig kennis in de organisatie zelf wordt opgebouwd. Anderzijds is het natuurlijk wel zo dat veel, met name kleinere instellingen, zonder inhuur van externe kennis en inzet, de vaak omvangrijke en complexe projecten niet kunnen uitvoeren.

Het taakveldoverleg van het Landelijk Contact Museumconsulenten (LCM) stelt dat DEN niet bang moet zijn in het vaarwater te raken van de consultants en actiever zou mogen optreden in de advisering rondom informatieplannen en de daadwerkelijke uitvoering van projecten.

## Verdere ontwikkeling van DE BASIS tot NEN norm of keurmerk

Verder genoemde voorstellen uit de gesprekken betreffen onder andere de verdere ontwikkeling van DE BASIS tot een NEN-norm. Een dergelijke digitaliseringsnorm, die los staat van een specifieke instelling, zou een belangrijke rol kunnen spelen in de erfgoedsector en daarbuiten. Een verdergaande vraag is dan of DEN ook zou kunnen optreden als auditerende partij.

Daarnaast is de invoering van een DE BASIS-keurmerk voorgesteld, dat op diensten of producten zou kunnen worden "geplakt".

---

<sup>24</sup> Zie het *Advies Netwerken van betekenissen* (2008) [http://2008.cultuur.nl/adviezen\\_vervolg.php?id=4&advies=6662](http://2008.cultuur.nl/adviezen_vervolg.php?id=4&advies=6662) en Innoveren, participeren! Advies Agenda Cultuurbeleid en Culturele Basisinfrastructuur, <http://2008.cultuur.nl/agendacultuurbeleid.php?id=17>

<sup>25</sup> <http://www.den.nl/nieuws/20081118041049>

## Conclusies en aanbevelingen

In het bureauonderzoek en de interviews zijn een aantal grote lijnen te ontdekken:

- DE BASIS is als begrip wel geland in de erfgoedsector, maar het gebruik van het middel blijft achter.
- DE BASIS wordt slechts in geringe mate gebruikt in subsidietrajecten en fondsen.
- De inhoud van DE BASIS sluit in de beleving van de erfgoedinstellingen te weinig aan bij de dagelijkse praktijk. De informatie van DE BASIS zou "vertaald" moeten worden naar praktische vragen en toepassingsvoorbeelden.
- Het kennisniveau op digitaal gebied bij veel erfgoedinstellingen laat nog veel te wensen over. Als het belang van standaardisering al wordt gevoeld, dan gaat de informatie over DE BASIS veel erfgoedinstellingen toch nog boven de pet.
- DE BASIS is te weinig een onderdeel van het grotere DEN-kennissysteem. De verhouding en het verschil tussen het ICT-register en DE BASIS wordt door weinigen begrepen.
- De vaststellingprocedure van standaarden in DE BASIS leunt op een relatief kleine groep van deskundigen. DEN zou meer autoriteit moeten nemen en specialisten - ook van buiten de erfgoedsector - meer directer en frequenter moeten benaderen.
- De wiki heeft niet gewerkt als middel om discussie rondom standaarden aan te zwengelen. Soortgelijke ervaringen van Forum Standaardisatie en CEST laten zien dat dit niet alleen op de Wiki hangt. Het lijkt zaak te zijn mensen direct te benaderen dan wel op te zoeken op specifieke discussiefora en via sociale media<sup>26</sup>.
- De rol van leveranciers in de toepassing van DE BASIS-standaarden is cruciaal. Via de producten en diensten van de leveranciers worden standaarden vaak ongemerkt geïmplementeerd (standards by stealth-principe). Het is zaak de leveranciers te betrekken bij de verdere ontwikkeling van DE BASIS.
- DE BASIS zou als audit-middel of keurmerk kunnen worden gebruikt.
- Het gebruik van DE BASIS zou beter moeten worden gevolgd via regelmatig kwalitatief en kwantitatief onderzoek.

Op basis van deze conclusies worden in het onderstaande een reeks van concrete aanbevelingen gedaan.

### Relatieve onbekendheid van DE BASIS en een betere aansluiting op de praktijk

Het daadwerkelijk gebruik van DE BASIS is moeilijk vast te stellen omdat hier geen nader onderzoek naar is verricht (dit is nu wel het plan, zie onderstaand). Uit het bureauonderzoek en de afgenomen interviews mag wel worden geconstateerd dat DE BASIS als begrip is geland in de erfgoedsector, maar dat het gebruik van het middel daarbij achter blijft. Met andere woorden, de naamsbekendheid is aantoonbaar vergroot, maar de praktische toepassing op de werkvloer blijft daar nog bij achter. Het belang van DE BASIS en standaardisering blijkt nog steeds bij een aantal erfgoedinstellingen onvoldoende te worden gevoeld. Dit is vooral toe te schrijven aan een laag kennisniveau op digitaal gebied bij verschillende erfgoedinstellingen. Zonder deze kennis wordt DE BASIS als te moeilijk en als een theoretisch kader beschouwd.

Om de toepassing van DE BASIS te vergroten zijn er drie dingen nodig:

1. Het "evangelie" van DE BASIS meer en beter uitdragen;

---

<sup>26</sup> Bij dit laatste moet wel worden opgemerkt dat er niet teveel van worden verwacht: hier speelt het effect dat velen niet mee durven/willen discussiëren omdat ze vinden dat ze weinig van het onderwerp weten en liever leunen op de autoriteiten in het veld (waaronder DEN). Anderzijds willen weinigen zich iets opgelegd krijgen waaraan ze zelf niet hebben bijgedragen.

2. DE BASIS beter op de praktijk van de erfgoedinstellingen laten aansluiten;
3. meer doen aan de geconstateerde kennisachterstand bij erfgoedinstellingen;
4. het opnemen van DE BASIS in meer subsidieregelingen en fondsen.

Ad 1. Het benadrukken van het belang van standaardisering in het algemeen en van DE BASIS in het bijzonder, is een boodschap die DEN met verve moet blijven uitdragen. Het verhaal achter DE BASIS kan niet genoeg en niet eenvoudig genoeg worden verteld: "Als u DE BASIS gebruikt dan is uw digitale collectie verantwoord gedigitaliseerd en beschreven, stelt u de collectie zo beschikbaar dat hij vindbaar en herbruikbaar is en ten slotte duurzaam wordt bewaard." Of bondiger: "door aanbevolen DE BASIS standaarden te volgen zorg je ervoor dat je investering zo lang mogelijk en maximaal gebruikt kan worden"<sup>27</sup>.

Ad 2. Belangrijker dan de boodschap achter DE BASIS is het vergroten van de praktische waarde van DE BASIS. Aan het volgende kan worden gedacht:

- Het achterhalen van gebruikerswensen betreft DE BASIS (en het hele DEN kennissysteem). Waar zitten instellingen nu echt op te wachten als het gaat om informatie betreft digitalisering? Sinds het IVA/ETIN onderzoek Omwille van de kwaliteit van het digitale erfgoed uit 2005 is hier geen verdere studie naar verricht. Het is wellicht nuttig een vervolgonderzoek uit te voeren<sup>28</sup>.
- Het aanbieden van informatie op verschillende kennisniveaus en mate van diepgang
- Het "vertalen" van DE BASIS in makkelijk te gebruiken tools als gebruiksvoorbeelden (use cases), handleidingen en richtlijnen per materiaalsoort of erfgoedsector
- Het maken van beslisbomen op basis van projectdoel en materiaalsoort
- Het maken van schema's en overzichten waarin standaarden in een oogopslag kunnen worden vergeleken. Hierbij moet wel worden aangetekend dat dergelijke schema's wellicht zinvoller zijn wanneer er ook standaarden worden meegenomen die buiten DE BASIS vallen. Deze taak ontstijgt hiermee aan het belang van DE BASIS alleen en dient een algehele verbetering van de DEN kennisbank.
- Instellingen de ruimte geven hun gebruik van DE BASIS-standaarden toe te lichten en ter discussie te stellen.
- Het opnemen van beschrijvingen van voorbeeldprojecten waarin DE BASIS is toegepast. Hier kan worden gedacht use cases, interviews en artikelen geschreven door instelling zelf.
- Het volledig inbedden van DE BASIS in het DEN kennissysteem.

In het kader van de oplevering van de nieuwe DEN website (opgeleverd in april 2011) is er reeds aan een aantal van de bovengenoemde zaken gewerkt.

Ad 3. De kennisachterstand bij instellingen heeft sterk te maken met beleidskeuzes. Digitalisering en digitale dienstverlening is binnen instellingen vaak maar een van de prioriteiten en kennisontwikkeling op digitaal gebied schiet er vaak bij in. Kennis betreft fysieke collecties wordt vaak wel als onvervreemdbaar deel van de organisatie gezien. Kennis op het vlak van digitalisering is te vaak het domein van ICT afdelingen, externe consultants of leveranciers.

Natuurlijk heeft dit ook te maken met de schaal van instellingen. Van een archief met twee vaste krachten en acht vrijwilligers kunnen geen wonderen worden verwacht. Toch is de schaal uiteindelijk niet allesbepalend: er zijn voorbeelden van relatief kleine instellingen met meer ICT kennis in huis dan menige grote instelling. Wederom zijn het uiteindelijk beleidskeuzes die bepalen of een instelling op dit gebied structureel kennis opbouwt.

DEN kan aan deze tendens slechts in beperkte mate iets veranderen. Het kan in ieder geval zorgen de bovenstaande twee punten op orde te krijgen – een duidelijkere boodschap en een betere aansluiting op de praktijk – en trachten beleidsmakers op alle niveau's bewust te maken dat verdere kennisontwikkeling op dit vlak noodzakelijk is.

---

<sup>27</sup> Met dank aan Henk Vanstappen.

<sup>28</sup> Hierbij moet natuurlijk wel rekening worden gehouden met het verschijnsel dat instellingen soms geen nood hebben aan deze informatie, maar wel veel "fout" doen als het gaat om zaken als interoperabiliteit of duurzaamheid.

In ieder geval valt aan te bevelen dat DEN betrokken blijft bij opleidingstrajecten als de Reinwardt Academie en GO opleidingen. Er kan naar worden gestreefd aansluiting te zoeken naar andere relevante opleidings- en e-learningtrajecten. Daarnaast blijft het bijdragen aan en organiseren van allerhande kennissessies een speerpunt van DEN.

Ad 4. Met als uitgangspunt de Subsidiewijzer van DEN moet er worden gestreefd naar een ruimere inzet van DE BASIS in subsidies en fondsen. Daartoe moeten subsidiegevers en fondsen actief worden benaderd.

## **Verbetering proces vaststelling van DE BASIS-standaarden**

DEN moet zoeken naar een duidelijker eigen rol in het vaststellen van DE BASIS-standaarden, zonder daarbij de inbreng vanuit de erfgoedsector te verzaken. In ieder geval kan niet (meer) worden volstaan slechts een kennismakelaar te zijn. DEN moet soms zelf ook een positie willen innemen en optreden als kennisinstituut. Daarbij zal externe input en toetsing wel altijd nodig blijven. Zeer zeker zijn er ook erfgoedinstellingen die consultatie van hun kennis juist erg op prijs stellen, en ook graag invloed willen hebben op DE BASIS. Er zal hier dus moeten worden gezocht naar een evenwicht tussen eigen kennis en autoriteit en de inbreng vanuit de erfgoedsector.

Om DE BASIS up-to-date te houden is de inbreng van experts hard nodig. DEN moet het netwerk van experts beter onderhouden, vernieuwen en opzoeken op specifieke discussiefora. De wiki lijkt daarbij niet het juiste middel, maar zijn sociale media, zoals LinkedIn, een meer geëigend en ingeburgerd middel voor kennisuitwisseling.

Betreft het proces van vaststellen van nieuwe standaarden kunnen lessen worden getrokken uit de ervaringen en werkwijze van Forum Standaardisatie en CEST.

- Hanteren striktere criteria bij de selectie van nieuw standaarden
- De inzet van experts uit de bredere overheid en bedrijfsleven
- Het maken van twee lijsten: een met de voor de hand liggende, reeds breed aanvaarde standaarden, een andere met nieuwe, nog te omarmen standaarden
- Het kunnen aanmelden van nieuwe standaarden op elk gewenst moment
- Stellen van open vragen aan instellingen en experts: welke standaard voor welke toepassing?

Concrete aanbevelingen op dit vlak:

- Zowel DEN als de erfgoedsector kunnen nieuwe standaarden voorstellen of bestaande BASIS standaarden ter discussie stellen. Ook voorstellen vanuit de leveranciers (zie onderstaande) worden in beschouwing genomen.
- Dit kan op elk gewenst moment en op allerlei manieren (mail, discussieforum, etc) gebeuren.
- Nieuwe standaarden worden getoetst op basis van criteria die lijken op/identiek zijn aan die van Forum Standaardisatie.
- Een discussie of is het zinvol is, analoog aan Forum Standaardisatie en CEST, voor de hand liggende, reeds wijd geaccepteerde standaarden niet langer in DE BASIS op te nemen. Deze standaarden blijven dan wel opgenomen in het ICT-register .
- Experts beoordelen de nieuwe standaarden. Deze experts worden zo veel mogelijk direct benaderd en opgezocht in discussiefora.
- DEN onderhoudt en vernieuwt haar netwerk van experts op regelmatige wijze.

## **Strategisch partnerschap leveranciers**

In het streven naar een grotere dekking van DE BASIS spelen de leveranciers onmiskenbaar een essentiële rol. In veel gevallen geldt dat instellingen ongevraagd voldoen aan DE BASIS omdat de producten van de leveranciers voldoen aan DE BASIS normen. Leveranciers zijn daarom een belangrijke strategische partner als het gaat om DE BASIS. Daarnaast is zichtbaar dat een aantal grote spelers in Nederland een steeds grotere rol in de erfgoedsector spelen. Hun invloed valt moeilijk te onderschatten.

Er moet naar een vorm worden gezocht om de leveranciers dichter als in het verleden te betrekken bij de verdere ontwikkeling van DE BASIS. Daarbij kan gedacht worden hen een grotere rol toe te bedelen in het voorstellen en evalueren van nieuwe standaarden en het organiseren van nieuwe plugfests.

Anderzijds zijn er ook vraagtekens te zetten bij een al te grote betrokkenheid van de leveranciers. Als zij een belangrijke stem krijgen in het meebepalen van de standaarden, blijft DE BASIS dan een onafhankelijk middel om standaarden te promoten die door leveranciers wellicht minder zijn gewenst?

Belangrijk is in ieder geval de notie dat ook veel leveranciers zien in dat het leveren van geheel gesloten producten niet meer van deze tijd is. Ook leveranciers hebben baat en voordeel bij het gebruik van open standaarden en zelfs open source. Daarentegen hebben instellingen soms specifieke eisen die het gebruik van open standaarden en open source in de weg staan.

Geconstateerd kan worden dat samenwerking tussen DEN en de leveranciers betreft DE BASIS in wederzijds belang is. Voor DEN omdat via de producten van de leveranciers de standaarden in DE BASIS daadwerkelijk worden ingezet en gepromoot. Voor de leveranciers kan, wanneer hun product voldoet aan DE BASIS, dit gelden als een belangrijk kwaliteits- en verkoopargument.

Aanbevelingen om te komen tot een nauwere samenwerking tussen DEN en de leveranciers betreffende DE BASIS zijn als volgt:

- Het opzetten van een register van erfgoedsoftware die al dan niet door leveranciers kan worden bijgehouden.
- Het actiever laten meedenken van de leveranciers over de standaarden in DE BASIS en het ICT register.
- Het meedenken van DEN in de gebruikersverenigingen van erfgoedsoftware.
- Het organiseren van nieuwe plugfests naar voorbeeld van een eerder geslaagde bijeenkomst.
- Het (mede)organiseren van bijeenkomsten waarin erfgoedinstellingen en leveranciers met elkaar in gesprek gaan over een aantal, al dan niet, heikle onderwerpen.  
Bijvoorbeeld:
  - Digitale reproductie: hoe verhouden doel en origineel zich ten opzichte van gestelde kwaliteitseisen?
  - Vindbaarheid: hoe kunnen we de vindbaarheid van de online collecties verder verbeteren?
  - Aggregatie: hoe kunnen we er voor zorgen dat onze metadata eenvoudiger kan hergebruikt voor aggregatie als bijvoorbeeld Europeana?

## **De verdere ontwikkeling van DE BASIS tot keurmerk of NEN norm en het optreden van DEN als auditerende partij**

Het idee om DE BASIS als keurmerk voor erfgoedproducten gebruiken bestaat al langer. Reeds bij de start van het project DE BASIS is dit overwogen – het logo bestaat zelfs al – maar de discussie over de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van zo'n uit te delen keurmerk is nooit beslissend uitgewerkt. Het tot NEN-norm opschalen van DE BASIS is een nog zwaarder traject dat hoogstwaarschijnlijk meerdere jaren in beslag zal nemen en zal leiden tot aanzienlijke kosten. Een eigen keurmerk kan waarschijnlijk sneller en goedkoper worden ingevoerd, maar betekent ook dat DEN in zo'n geval sterk in zijn schoenen moet staan als er bezwaar wordt gemaakt tegen de toekenning ervan.

Een hiermee natuurlijk sterk verbonden vraag is of DEN zou kunnen en willen optreden als auditor. Ook hier is de vraag of DEN een dergelijke rol kan en wil opnemen.

Het DE BASIS keurmerk, NEN norm en auditor rol vragen om een herbezinning van de rol van DEN in de sector en moeten daarom diepgaande bediscussieerd worden, intern, met de adviesraad kennisbank en met de sector zelf.

## **Gebruik van DE BASIS regelmatig volgen via kwalitatief en kwantitatief onderzoek**

Om een beter beeld te krijgen van het daadwerkelijke gebruik van DE BASIS lijkt een vorm van kwantitatief en kwalitatief onderzoek wenselijk, liefst op regelmatige basis. Hoe dit onderzoek concreet en met welke regelmaat dit dan daadwerkelijk zou moeten plaatsvinden is nog onduidelijk.

# **Bijlage 1: lijst van personen, overleggen, instellingen en bedrijven waarmee is gesproken**

De gesprekken zijn gevoerd op locatie, via telefoon, Skype en e-mail.

- Ab-c Media: Arjan de Boer, eigenaar
- Adlib: Bert Degenhart Drenth, general manager
- Archiefinspectie: Richard van der Belt (archiefinspecteur Amsterdam) en Ingmar Koch (archiefinspecteur Noord Brabant)
- BRAIN bestuur: Jantje Steenhuis (voorzitter, directeur Archief Rotterdam), Maarten Schenk (directeur, Haags Gemeentearchief), Jan van der Meer (Bedrijfsarchief Rabobank), Ariela Netiv (directeur RAL), Wim Reijnders (Directeur Markiezenhof) en Rens Frommé (bureaumedewerker BRAIN)
- CEST/PACKED: Henk Vanstappen, projectmanager
- Forum Standaardisatie: Bart Knubben en Joris Gresnigt, adviseurs
- Landschap Erfgoed Utrecht: Wilemke Landman, adviseur e-cultuur en erfgoed
- LCM taakveldoverleg registratie en documentatie in combinatie SIMIN: Caecilia Thoen (Erfgoed Brabant), Trudi Kamerling (SIMIN), J. Jongen (Landschap Utrecht), Agnes Vugt (HK Ilimburg), Arno Stam (Gelders Erfgoed), Trineke Kamerling (Fries Museum/SIMIN)
- Mondriaan Stichting: Marineke van der Reijden, projectmedewerker
- Pictura Imaginis, Onno Zaman, directeur
- Prins Bernhard Cultuurfonds, Hans van Straten, adviseur bestedingen
- Provincie Utrecht, subsidietraject De Utrechtse Schatkamer, Geerte Wachter, beleidsmedewerker Museum en Erfgoedbeleid
- Reekx :Lizzy Jongma, Senior Consultant